

**“JÄTTILÄISMARSULTA TIRAHTI KYYNEL, NIIN ISO, ETTÄ
KUN SE TIPPUI MAAHAN SE MUODOSTI PIENEN JÄRVEN”**

Absurdi huumori ja parodia Paula Norosen teoksessa *Supermarsu ja lasten
valtakunta*

Martta Laivamaa

Kandidaatintutkielma

Jyväskylän yliopisto

Kirjallisuus

Kevät 2021

Ohjaaja: Juri Joensuu

Opponentti: Elina Majuri

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Martta Laivamaa	
Työn nimi ”Jättiläismarsulta tirahti kyynel, niin iso, että kun se tippui maahan se muodosti pienen järven”. Absurdi huumori ja parodia Paula Norosen teoksessa <i>Supermarsu ja lasten valtakunta</i>	
Oppiaine Kirjallisuus	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2021	Sivumäärä 29
Tiivistelmä <p>Tutkielmassani käsittelen Paula Norosen teosta <i>Supermarsu ja lasten valtakunta</i>. Analysoitava teos on lapsille suunnattua kirjallisuutta ja se on julkaistu vuonna 2016. Teos on osa <i>Supermarsu</i>-kirjasarjaa.</p> <p>Tutkielmani laajempaan tarkastelunäkökulmana toimii huumori, jonka olen tarkemmin rajannut absurdiin huumoriin ja parodiaan. Tutkin absurdi huumoria tarkastelemalla sitä millaisin keinoin tai miten teos sitä synnyttää. Lähestymistapani parodiaan on tarkastella teoksen parodista puolta sekä koko teosta parodiana. Analysoin aineistoa näistä näkökulmista samalla hyödyntäen analyysini pohjalla huumorin inkongruenssiteoriaa. Tutkimusmenetelmäni on teorialähtöinen ja muodoltaan laadullinen. Hyödynnän tutkielmassani taustakirjallisuutta sekä tutkimusta huumorin ja lastenkirjallisuuden aloilta. Tutkielmani käsitteelliset lähtökohdat tiivistyvät käsitteisiin huumori, inkongruenssiteoria, absurdi sekä parodia.</p> <p>Teoksen absurdi huumori jakautuu kolmeen luokkaan: kummalliseen, kummalliseen ja mahdottomaan. Teoksessa esiintyvä absurdi huumori perustuu lähes aina inkongruenssiin odottamattomuuteen. Teoksen absurdissa huumorissa korostuu konteksti, ja huumori syntyy usein yksittäisen tilanteen odottamattoman asetelman kautta. Absurdin huumorin syntymisessä hyödynnetään myös toistoa. Tilanteiden absurdius syntyy joko kirjan hahmojen reaktioiden tai lukijan omien havaintojen kautta. Teoksessa esiintyvä parodia hyödyntää lisäksi paljon intertekstuaalisuutta.</p> <p>Parodiaa syntyy teoksen kokonaisuasetelman (supersankariparodia) kautta, mutta se näkyy myös yksittäisissä tekstikohdissa (media, sananlaskut, aikuisuuden diskurssit). Parodia näkyi tekstissä laajana läpi tekstin näkyvänä ilmiönä. Teoksessa esiintyvä parodia syntyy lähinnä siirtämällä tuttu asia uuteen kontekstiin tai muokkaamalla sitä, jolloin huumorin syntymisessä näkyy myös inkongruenssin hyödyntäminen. Parodian kategoriassa hyödynnetään paljon myös kaksoisyleisön puhuttelua.</p>	
Asiasanat – lastenkirjallisuus, absurdi, parodia, inkongruenssiteoria, huumori, Supermarsu	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO.....	1
2 TEORIATAUSTAA JA AIEMPAA TUTKIMUSTA.....	3
2.1 Huumori.....	3
2.1.1 Inkongruenssiteoria.....	5
2.2 Absurdi	6
2.3 Parodia	7
3 ABSURDIN HUUMORIN RAKENTUMINEN.....	9
3.1 Kommellukset.....	9
3.2 Kummallinen	11
3.3 Mahdoton.....	13
4 TEOKSEN PARODINEN PUOLI	16
4.1 Teos supersankariparodiana.....	16
4.2 Sananlaskut, aforismit ja elämänohjeet	18
4.3 Mediakulttuuri parodian kohteena.....	20
4.4 Aikuisuuden diskurssien parodioiminen.....	22
5 PÄÄTÄNTÖ.....	25
6 LÄHTEET	28

1 JOHDANTO

Perehdyn kandidaatintutkielmassani Paula Norosen (s. 1974) kirjoittamaan vuonna 2016 julkaistuun lastenkirjaan *Supermarsu ja lasten valtakunta* (=SM). *Supermarsu ja lasten valtakunta* on Emilian päiväkirja -lastenkirjasarjan yhdeksäs julkaistu teos. Teossarjan päähenkilö on alakouluikäinen Itä-Helsingissä asuva Emilia Laitinen-Nieminen. Teos kertoo näennäisesti tavallisen lapsen elämästä nykymaailmassa, mutta oikeastaan koko tarinan ydin kietoutuu supervoimien ympärille: Emilia muuttuu muilta salaa Supermarsuksi aina juodessaan vettä lemmikkimarsunsa Marsu Halosen juomapullosta. Joka teoksessa Supermarsu saa jonkinlaisia tehtäviä, joita hän pyrkii ratkaisemaan supervoimiensa avulla. *Supermarsu ja lasten valtakunta* -teoksessa lasten kouluun iskee trombi, joka heittää lapset keskenään keskelle Lapinmaata. Lapinmaassa lapset luovat itselleen lasten valtakunnan, jonkinlaisen pienoisyhteiskunnan, jossa he päättävät itse omista säännöistään aikuisista välittämättä.

Lastenkirjallisuuden tutkimuksella on suuri painoarvo, sillä lastenkirjojen käsityksillä ja arvoilla on vaikutusta myös lasten ajattelutapaan: lapsen lukemalla kirjallisuudella on oma osuutensa esimerkiksi lapsen maailmankuvan ja minäkuvan kehittymisessä (Pesonen 2013, 62). Usein lastenkirjojen taustalla on enemmän tai vähemmän selkeästi esillä opetuksellinen agenda: ”Lastenkirjat ovat oman aikansa yhteiskunnallisia ja ideologisia arvoja peilaavia ja muutoksiin reagoivia kommunikaation lähteitä” (Pesonen 2013, 65). Lastenkirjallisuus on kiinnostava tutkimuskohde siitakin syystä, että sen ajatellaan olevan jollain lailla normaalista poikkeavaa kirjallisuutta: lastenkirjallisuuden ja aikuisten kirjallisuuden välillä on havaittavissa ero sen suhteen, että lastenkirjallisuus määritellään lukijakuntansa perusteella, kun taas aikuisten kirjallisuuden ajatellaan olevan kaikille yleistä kirjallisuutta (Laakso 2007, 109).

Supermarsu ja lasten valtakunta on teoksena humoristinen ja eräs teoksen tarkoituksista on selvästi saada lukija nauramaan. Vaikka viihdyttäväksi tai huvittavaksi tarkoitettua kirjallisuutta ei ehkä mielletä kovin yhteiskunnalliseksi kirjallisuuden alalajiksi, on tällainen kirjallisuus mielestäni hyvinkin yhteiskunnallinen tutkimuskohde: ihmisistä ja heidän arvomaailmastaan kertoo paljon se, mikä heitä naurattaa tai mille heidän mielestään on sopivaa

nauraa. Juuri tämän teoksen valitsemista tutkielmani kohteeksi puoltaa lastenkulttuuri- ja huumorintutkimusten merkityksellisyyden lisäksi myös kyseessä olevan teossarjan suosio: vuonna 2020 *Supermarsu*-kirjasarja oli Helmet-kirjastojen 19. lainatuin lastenkirjasarja 11 200 lainauksella (Helmet 2021). *Supermarsu*-kirjat ovat olleet suomalaislasten lisäksi myös kirjakriitikkojen suosiossa: kaksi *Supermarsu*-sarjan teosta on ollut Finlandia Junior - ehdokkaana (Gummerus 2009).

Tutkimukseni aineistona toimii Paula Norosen Emilian päiväkirja -lastenkirjasarjan yhdeksäs teos *Supermarsu ja lasten valtakunta*. Tutkimusaineistona toimii koko teoksen tekstiosuudet. Tutkimukseni on muodoltaan laadullinen, ja tarkempi tutkimusmenetelmä on teorialähtöinen sisällönanalyysi. Koska teoksessa hyödynnetään huumorin keinoja ja lajeja toisilleen hyvin limittäisesti ja päällekkäisesti, tarkastelen teoksen huumoria kahden huumorin suunnan kautta: absurdin huumorin sekä parodian. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää ja eritellä teoksessa näkyvää absurdia huumoria sekä analysoida teosta parodiana. Teoksessa ilmenevää absurdiutta tarkastelen absurdin huumorin syntymistapojen kautta. Teoksen parodista puolta taas tutkin jonkinlaisena makrotason huumorina eli koko teoksen läpi kulkevana huumorin muotona. Tutkielmani tutkimustehtävä kiteytyy tarkemmin kahteen näkökulmaan. Perehdyn tutkimuksessani siihen, millaisin keinoin tai miten teos tuottaa absurdia huumoria. Pyrin selvittämään lisäksi sitä, millainen on teoksen parodinen puoli ja miten teos kokonaisuutena ilmentää parodiaa. Analysoin ja erittelen teosta ja tuloksia hyödyntämällä klassista huumorin alan inkongruenssiteoriaa.

Aiempaa tutkimusta lastenkirjallisuuden ja huumorin yhteiseltä alueelta on suhteellisen paljon, ja hyödynnänkin tutkielmani taustalla empiiristä kirjallisuutta sekä huumorin että lastenkulttuurintutkimuksen saralta. Huumorintutkimuksen puolelta päälähteitä on useita, sillä myös näkökulmani on kaksijakoinen. Absurdia huumoria lähestyn etenkin Kuipersin (2015) ajatusten kautta. Parodian määrittelyn taustalla näkyvät vahvasti esimerkiksi Laakson (2014) ajatukset. Analyysissäni hyödynnän klassista näkökulmaa inkongruenssiteorian kautta tukeutuen etenkin huumorin alalla vaikuttaneen John Morreallin ajatuksiin (Morreall 1983; 1987; 2009; Cross 2011). Kandidaatintutkielmani taustakirjallisuudessa on lisäksi mukana teoksia lastenkirjallisuuden ja huumorin yhteiseltä alueelta.

2 TEORIATAUSTAA JA AIEMPAA TUTKIMUSTA

Lähestyn *Supermarsu ja lasten valtakunta* -teosta analysoimalla ja erittelemällä siinä esiintyvää huumoria. *Supermarsu*-kirjasarjalle tyypillistä on monenlaiset odottamattomat sattumukset, joten lähestynkin teoksen huumoria absurdin huumorin käsitteen avulla. Absurdin huumorin rinnalla toisena tarkastelunäkökulmanani toimii parodia. Sekä parodiaa että absurdia huumoria tarkasteltaessa hyödynnän taustalla inkongruenssiteoriaa. Nykypäivän lastenkirjallisuudessa esiintyvälle huumorille on usein tyypillistä monenlaisten erilaisten huumorin keinojen ja lajien hyödyntäminen ja sekoittaminen (Cross 2011, 3–4). Tämä ilmiö on nähtävissä myös tutkimuksen aineistossa, joten muutaman rinnakkaisen lähestymistavan valinta oli tarpeellista. Koska huumorin keinot menevät teoksessa myös hyvin limittäin ja tukevat toisiaan, on niitä välillä jopa mahdotonta tarkastella toisistaan täysin irrallisina.

2.1 Huumori

Tutkielmani näkökulmat kietoutuvat huumorin ympärille. Koska huumoriin linkitetään usein subjektiivisuus (esim. Saarinen 1989: 116) ja sitä kautta jonkinlainen huumorintajun käsite, on huumorin tarkan määritelmän tuottaminen jokseenkin hankala tehtävä. Huumori linkittyy vahvasti yhteisöllisyyteen, sillä se on hyvin kulttuurisidonnaista ja tapahtuu suhteessa muihin ihmisiin. Huumorista ei ainoastaan nautita tai huumoria kuluteta, vaan sitä myös tuotetaan; lähes kaikki huumori on ihmisen tekemää tai tuottamaa. (Morreall 2009, 33.) Critchley (2002, 67–68) esittää ihmisten välillä olevan yhteisen huumorintajun olevan jonkinlaisen salakielen tai sisäpiiritiedon kaltainen ilmiö. Huumorin avulla synnytetään usein iloa, viihdykettä ja nautintoa itselle, mutta myös muille (Morreall 2009, 33). Huumoria ei voida irrottaa sitä ympäröivästä maailmasta myöskään sen kontekstisidonnaisuuden takia. Esimerkiksi Critchley (2002, 67) näkee huumorin olevan hyvin vahvasti kontekstissa kiinni, mikä korostuu esimerkiksi vitsien toiselle kielelle kääntämisen haasteellisuutena.

Myös huumorin ja komiikan välistä eroa on pohdiskeltu paljon. Useat lähteet näkevät huumorin ja komiikan välisen eron jonkinlaisen hierarkian kautta: huumori nähdään asenteena, jonka avulla huvittavuus syntyy (Knuutila 1992, 17; Kinnunen 1972, 198–202). Komiikka taas

tekniikkana tai keinona, jonka avulla huumoria voidaan saada aikaan (Knuutila 1992, 17). Usein huumori nähdään jopa komiikasta riippuvaisena eli komiikka oikeastaan koko huumorin mahdollistajana (Kinnunen 1994; 11, 249; Kinnunen 1972, 202). Huumorin ja asenteen välinen yhteys näkyy myös Pankakosken (2010, 236) näkökulmassa, jonka mukaan huumorissa painopiste on tarkkailijassa ja tämän näkökulmassa. Kun huumoria tarkastelee jonkinlaisena asenteena, korostuu yksilöllinen näkökulma myös huumorin ytimessä olevan odottamattoman määrittelyssä: se, mikä lukijalle on odottamatonta, määräytyy ja syntyy lukijan omien ajatusten, kulttuuristen käsitysten ja ennakkoluulojen kautta. Huumori muuttaa maailmaa juuri odotusten avulla: sen kautta voidaan kritisoida ja pohtia niin yksilön kuin yhteiskunnankin urautuneita ajattelutapoja ja niiden tarpeellisuutta (Hietalahti 2018, 17–18).

Lastenkirjallisuuden tutkimusperinteessä satiirin, parodian tai ironian on usein ajateltu olevan liian haastavaa ja korkealentoista lapsille ja näin ollen on irrotettu ne lapsille suunnatun huumorin kategoriasta (Lypp 1995, 184). Lypp (1995, 169) korostaa, etteivät lasten ja aikuisten huumori ole kaksi erillistä asiaa. Siinä missä aikuistenkin kirjallisuus, on lastenkirjallisuuskin tiukasti ajassa kiinni: myös lastenkirjallisuuteen vaikuttaa tietyllä ajalla tyypillinen huumorikulttuuri esimerkiksi poliittisten satiirien tai kansansatujen suhteen (Lypp 1995, 169). Lastenkirjallisuudessa ja aikuisten kirjallisuudessa esiintyvissä huumoreissa lienee kuitenkin vivahde-ero: vaikka molemmissa kirjallisuuden lajeissa huumori voi olla röyhkeää tai sopimattomaksikin miellettyä, aikuisten kirjallisuudesta poiketen lastenkirjallisuuden huumori hyvin harvoin ilkeämielistä tai pahantahtoista.

Vaikka itse huumorin määrittelemine on mahdollista, on käytännön esimerkkien kohdalla vaikeaa vetää rajat sille, mikä lasketaan huumoriksi ja mikä ei. Usein esimerkiksi viihteen tekijä on tuottanut sisältöä, jonka tarkoitus on huvittaa, mutta joka ei kuitenkaan naurata ihmisiä. Sama pätee myös toisinpäin: usein ihmisiä naurattavat asiat, jotka ovat tahattomasti hauskoja. Se, mikä lasketaan huumoriksi on siis aina jossain määrin yksilöllinen kysymys, jonka vastauksen jokainen määrittelee itse oman näkökulmansa ja omien perustelujensa kautta (Critchley 2002, 2).

2.1.1 Inkongruenssiteoria

Eräs tunnetuimmista huumoria selittävistä teorioista on perinteinen inkongruenssiteoria, jota hyödynnän kandidaatintutkielmassani parodian ja absurdin huumorin tarkastelun taustalla. Norosen teoksessa huumoria luodaan hyvin paljon asioiden yhteensopimattomuudella ja jonkinlaisella odotusten murtamisella, mikä onkin tyypillistä inkongruenssiin perustuvaa huumoria. Usein esimerkiksi vitseissä hyödynnetään inkongruenssia, jolloin huumori syntyy odotusten ja lopputuloksen eriävyyden kautta (Critchley 2002, 3; Morreall 2009, 10).

Kun tarkastellaan naurua ja huumoria inkongruenssiteorian näkökulmasta, Morreall (1983, 15) korostaa naurun kognitiivista puolta. Morreall tiivistää inkongruenssin ytimen perustuvan ajatukselle, jonka mukaan ihmiset toimivat totuttujen kaavojen mukaisesti. Menneet kokemukset valmistavat tuleviin kokemuksiin luomalla kokemusten pohjalta jonkinlaisia odotuksia. (Morreall 2009, 11; Morreall 1983, 15.) Yleisesti huumorissa on kyse kategorisointien törmäämisestä ja sitä kautta kulttuuristen ajatusrakenteiden rikkoontumisesta (Hietalahti 2018, 40). Tällainen näkökulma inkongruenssista ja jonkinlaisesta yllätyselementistä kytkeytyy tiiviisti sekä parodiaan että absurdiin. Inkongruenssiteoria ja absurdi liittyvät toisiinsa siis myös odotusten rikkomisen kautta, koska myös absurdin ajatellaan havainnollistavan omalla tavallaan sitä, mitä pidämme normaalina, loogisena ja järkevänä (Berger 1999, 19).

Huvin ja huumorin suhteen inkongruenssia ei koeta epämiellyttävänä, vaan pikemminkin nautinnollisena, eikä esiin nouse minkäänlaista tarvetta tilanteen muuttumiselle loogisempaan suuntaan (Morreall 1987, 195). Inkongruenssiteoriaa tarkastellessa on tärkeää kuitenkin huomioida, ettei yhteensopimattomuus itsessään ole aina hauskaa (Hietalahti 2018, 41). Esimerkiksi absurdin huumorin hauskuus on nimenomaan odottamattomuudessa: jos järjenvastaisuudesta tulisi vakio, muuttuisi se kepeästä ja hauskasta pelottavaksi (Hietalahti 2018, 234).

Joidenkin näkökulmien mukaan inkongruenssista voisivat nauttia ainoastaan lapset, koska he ovat aikuisiin verrattuna irrationaalisia (Morreall 1987, 197; Morreall 2009, 15). Morreall (1987, 197) huomauttaa, että inkongruenssista nauttimiseen ei liity minkäänlaista epäkypsyyttä

vaan siitä pitäminen yhdistää sekä aikuisia että lapsia. Lastenkirjallisuudessa inkongruenssi muodostuu usein itse vitsin lisäksi myös kontekstin avulla: huumori syntyy usein siitä, kun lastenkirjallisuudelle asetetut odotukset rikkoontuvat esimerkiksi aikuisille tarkoitetun huumorin eli kaksoisyleisön puhuttelun kautta (Laakso 2007, 110).

2.2 Absurdi

Lähestymistapani tärkeimpiä osasia on absurdi huumori ja sen käsitteellinen määritelmä. Pankakoski (2010, 234) määrittelee artikkelissaan *Absurdista utopiaan, Satiirin lähikäsitteitä* absurdin sanoilla “järjetön, naurettava”. Osa absurdin järjettömyyttä on myös todellisen ja valheen välisen rajan epäselvyys (Kivistö 2010, 26). Absurdi huumori ei kiteydy moraaliin tai sosiaalisten rajojen rikkomiseen, vaan absurdin huumorin ydin on mahdottomuudessa: siinä, että asiat eivät mene loogisesti niin kuin niiden oletetaan menevän (Kuipers 2015, 124). Kuipers (2015, 124) näkee absurdin huumorin enemmän absurdismien asteina, kuin omana itsenäisenä absurdin kategoriana.

Absurdin huumorin luokitteluun on hyvin monta erilaista näkökulmaa. Kuipersin lisäksi myös Berger (1999, 17) nostaa logiikan merkityksen esille laittamalla absurdin huumorin logiikkaan liittyvään huumorin alakategoriaan, jossa huumori syntyy ja tapahtuu ideatasolla. Absurdin huumorin lajittelu ja rajojen määrittely on hiukan hankalaa, sillä absurdissa komiikassa esiintyy usein myös esimerkiksi tragedian piirteitä. Myös groteskissa tyylilajina on paljon yhteistä absurdismien kanssa. (Pankakoski 2010, 234–236.) Kuipers korostaa, että absurdi ja huumori ovat aina tiiviisti yhteydessä toisiinsa. Absurdia huumoria ei siis voida erottaa itse huumorista, sillä usein se nähdään jonkinlaisena huumorin alakategoriana. (Kuipers 2015, 124.)

Joissakin kohdissa *Supermarsu ja lasten valtakunta*-teoksen absurdius lähestyy jo lähikäsitteilleen surrealismille ja nonsenselle tyypillisiä piirteitä. Nonsensea ja absurdia erottaa kuitenkin usein jonkinlainen nonsenselle tyypillinen leikkisyys. Nonsense leikittelee todellisuuden säännöillä, kun taas absurdi maailma nähdään jo valmiiksi jollain lailla järjettömänä. Absurdismissa siis maailman tila on jo itsessään järjenvastainen, kun taas nonsense syntyy, kun järkevistä maailmasta muovataan järjenvastainen. (Laakso 2014; 59, 92.) Nonsensestä ja absurdista poiketen surrealismiin liittyy vahvasti vapaa assosiaatio (Laakso

2014, 95). Surrealismien sanotaan tuovan tiedostamattoman tietoisuuden piiriin ja juuri tietoisuuden ja hulluuden hyödyntäminen yhdistävät surrealismia ja nonsensea. Absurdia, surrealismia ja nonsensea yhdistää taas logiikan tutkiskeleminen. (Tigges 1988; 119, 131.)

2.3 Parodia

Absurdin käsitteen lisäksi tutkimukseni käsitteellisiin lähtökohtiin liittyy parodia. *Supermarsu ja lasten valtakunta* -teoksessa Emilia on sinällään tavallinen tyttö, joka kuitenkin on muilta salaa myös supersankari. Emilia saavuttaa supervoimansa juodessaan vettä marsunsa juomapullosta ja voimat saatuaan suorittaa Jättiläismarsulta saamiaan tehtäviä. Parodia kytkeytyy Norosen teokseen vahvasti juuri tämän supervoimia käsittelevän kehyskertomuksen kautta.

Käsitteenä parodia on hyvin monisyinen ja siispä sen käsitteellinen määritelmäkin on hyvin vaihteleva. Pankakoski (2010, 240) määrittelee parodian olevan “jonkin teoksen, kirjailijan tai kokonaisen kirjallisuudenlajin asettamista naurettavaan valoon esimerkiksi tyyliä, sanavalintoja, ajattelutapoja tai rakennetta jäljittelemällä”. Parodialle tyypillistä on parodisoitavan teoksen sisällön muuttaminen silti niin, että sen alkuperäinen rakenne säilyy (Pankakoski 2010, 240). Parodian tarkoituksena ei ole kuitenkaan nostaa esiin parodian ja parodian kohteen välisiä yhteneväisyyksiä, vaan pikemminkin eroavaisuuksia (Laakso 2014, 298). Parodia ei vaadi aina kirjallisuutta toteutuakseen, sillä parodiaa voi tehdä muistakin kuin kirjallisista diskursseista (Laakso 2014, 300).

Tyypillistä sekä parodialle että absurdille huumorille on toisteisuus. Parodian voi jo itsessään ajatella olevan toistoa, sillä parodia on jonkinlaista jäljittelyä (Laakso 2014, 298). Parodia on jäljittelyä, jossa komiikka saadaan synnytettyä liioittelun avulla (Vuori 2014, 22–23 mukaan, Gross 2010). Lapset voivat huomata tekstin parodisen puolen ja tavoitteen esimerkiksi juuri tekstissä esiintyvän liioittelun avulla. Lapsi voi tunnistaa parodian olemassaolon, vaikka ei tunnistaisikaan sitä, mitä tarkalleen ottaen parodioidaan. (Laakso 2014, 351.)

Parodian käsitteeseen linkittyvät vahvasti myös intertekstuaalisuus ja interdiskursiivisuus. Esimerkiksi Dentith (2000, 6) näkee parodian yhtenä intertekstuaalisuuden useista muodoista.

Parodiassa hyödynnetään metafiktiivisyyttä eli suuressa roolissa on muualta tuttujen tekstien, tyyli- ja diskurssien muokkaaminen ja parodiointi. On lukijasta kiinni, kuinka laaja teksti-, diskurssi- ja genretuntemus hänellä on ja kuinka paljon parodiaa hän tekstistä tällöin tunnistaa. (McCallum 1999, 139.) Lapsilla on verrattain aikuisia suppeampi parodian havainnointikyky, ja usein osa lastenkirjallisuuden parodiasta ja huumorista on suunnattu aikuisille. Tällainen intertekstuaalisuutta hyödyntävä aikuisille suunnattu piilohuumori on juuri kaksoisyleisön puhuttelua. (Laakso 2014, 46.)

Myös parodia ja inkongruenssiteoria linkittyvät vahvasti toisiinsa. Aiempaan historiallisempaan näkökulmaan verrattuna uudempi näkökulma parodiaan korostaa huumorin ja parodian yhdistelmässä inkongruenssia. Tämän näkökulman mukaan huumori syntyy myös parodiassa inkongruenssin kautta esimerkiksi tilanteessa, jossa tekstien välillä on epäsopivaa samankaltaisuutta. (Rose 1993, 32.)

3 ABSURDIN HUUMORIN RAKENTUMINEN

Hypoteesini mukaan *Supermarsu ja lasten valtakunta* -teoksen absurdin huumorin ytimessä on odottamattomuus, sillä absurdin huumorin ytimessä on jonkinlainen yllätys; tapahtuu jotakin, mitä lukija tai kuulija ei ole osannut odottaa. Yllätyksen taustalla voi olla monenlaisia keinoja ja sitä kautta myös odotusten rikkomisen tapa voi vaihdella: se voi keskittyä esimerkiksi todella yleismaallisiin sääntöihin, mutta myös hyvin tarkkoihin ja tapauskohtaisiin odotuksiin (Morreall 1987, 189). Absurdi huumori näkyy teoksessa sekä juonenkäänteinä että jonkinlaisena tilannekomiikkana. Tilanteiden inkongruentti luonne ja sitä kautta absurdus tuottavat huumoria. Olen jaotellut teoksessa esiintyvän absurdin huumorin kolmen eri kategorian alle: kummelluksiin, kummalliseen ja mahdottomaan. Esittelen kolmijaon tässä järjestyksessä ja siis analyysini etenee arkisesta kohti epätodennäköistä. Analyysini jakautuu näiden otsakkeiden alle, mutta jako on jossain määrin liukuva, ja siis käsittelem kaikkia osaluokkia otsakkeiden alla myös kokonaisuuksina.

3.1 Kommellukset

Supermarsu ja lasten valtakunta on täynnä monenlaisia kummelluksia, joiden kautta absurdi huumori saa alkunsa. Kommellusten kategoria näkyy yleensä joko tapahtumien juonenkäänteissä tai hahmojen kertomien tarinoiden kautta. Usein kummellukset syntyvät yllätyksellisyyden avulla. Teoksessa yllättävät sattumukset kietoutuvat usein supervoimien ympärille. Sattumuksia tapahtuu sekä Jättiläismarsun toimien yhteydessä että myös yleisesti taian ja supervoimien aiheuttamina. Usein odotusten rikkominen näkyy esimerkiksi asioiden mittasuhteiden vääristymisenä:

- Kauhistusten marsuhäkki! Olen unohtanut tänään pestä! Jättiläismarsu huudahti ja kaivoi taskustaan valtavan hammasharjan ja tahnan. Sitten se jynssäsi hampaitaan niin, että valtava valkoinen hammastahnava valui sen suupielestä suoraan lähimmän kerrostalon katolle.
- Heille satoi ensilumi katolle, Jättiläismarsu hohotteli ja minuakin nauratti. (SM, 17–18.)

Jättiläismarsun aiheuttamat sattumukset ovat yleensä hyvin harmittomia ja huvittavia. Tällaisissa sattumuksissa huumorin ytimessä on Jättiläismarsun koolla ja maailman mittasuhteilla pelailu.

Kommellusten kategoriassa ydin on odotusten rikkomisessa. Vaikka kyse on juuri odotusten rikkomisesta ja yllätyksellisyydestä, on tässä kategoriassa silti toisteisuutta, ja samat absurdit inkongruenssiin perustuvat asiat huvittavat lukijaa monta kertaa. Tätä konkretisoi toinen tekstikatkelma, jossa absurdi huumori syntyy jälleen Jättiläismarsun koon kautta: “Jättiläismarsulta tirahti kyynel, niin iso, että kun se tippui maahan se muodosti pienen järven”. (SM, 81.) Absurdismille onkin tyypillistä toiston hyödyntäminen kirjallisuuden keinona (Pankakoski 2010, 234). Tämä ei ole mitenkään poikkeuksellista, sillä samat inkongruenssiin perustuvat asiat voivat huvittaa ihmisiä useammin kuin kerran. Tämä perustuu sille, että vaikka inkongruenssin tapahtuessa ei enää seuraavan kerran odota tapahtuman noudattavan mielensä kaavoja, havaitsee sen silti olevan poikkeuksellinen normaaleihin odotuksiinsa verrattuna. (Morreall 2009, 11.)

Teoksen absurdi huumori eroaa kummallisen ja kommellusten kategorian välillä vahvasti. Kummallisen kategoriassa tilanteen outous syntyy tyypillisesti sen kautta, että inkongruenttiin asiaan ei reagoida. Kommellusten kategoriassa yllättävät sattumukset tuodaan usein esiin esimerkiksi niin, että Emilia kertoo tarinaa jostakin absurdista kommelluksesta ja ihmisten reaktioista siihen:

Kerran äidin miesystävä Pertti yritti korjata leivänpaahdinta, mutta eihän siitä mitään tullut ja sen sormi jumittui sinne sisälle. Valitettavasti Pertti oli samana päivänä menossa tuomaroimaan lasten jalkapallo-ottelua ja se juoksi kentällä leivänpaahdin sormessaan. Eihän pelistä mitään tullut, kun kaikki vain nauroivat hassua tuomaria. (SM, 68.)

Kommellukset kuvataan tekstissä usein niin, että teoksen henkilöhahmojen huvittuneet reaktiot tilanteeseen tuodaan esille dialogissa. Tilanne siis tuodaan lukijalle ilmi jo valmiiksi huvittavana, eikä huvittavuus synny vasta lukukokemuksen aikana. Tällöin inkongruenssi huvittavuus perustuu itse teoksessa kerrotun tarinan absurdiudelle.

Norosen teoksessa keskiössä on usein tilanteiden eskaloituminen kommelluksiin aikuisten ja aikuisuuden toimesta. Naurunalaisina ovat aikuiset, joiden omituinen toiminta ihmetyttää ja naurattaa lapsia:

Kerran isän naisystävä Vanupuikonnäköinen Anneli joogasi niin, että sen jalat menivät ihan solmuun. Kukaan ei saanut Annelia auki, kunnes Ruotsista kutsuttiin ihmissolmuihin erikoistunut asiantuntija

paikalle. Se sai Annelin viidessä minuutissa auki ja lähti sitten kauppaan ostamaan määmiä, kun Ruotsista ei kuulemma saa hyvää määmiä. (SM, 53.)

Absurdia huumoria luodaan aikuisten ja lasten välisen asetelman kautta. Teoksessa myös lapsille tapahtuu kummelluksia, mutta lapset koheltajina eivät synnytä absurdia huumoria samassa mittakaavassa kuin teoksen aikuiset. On totuttu siihen, että lapset esitetään hulluttelevina ja kömmähtelevinä, kun taas aikuiset järkevinä ja hillittyinä. Absurdi huumori syntyy tilanteen kääntyessä pääläelleen: yhtäkkiä aikuisille sattuu kaikenlaisia yllättäviä kummelluksia, mikä aiheuttaa inkongruenssin ja synnyttää huumoria. Tällainen asetelma aikuisten ja lasten välillä onkin hyvin tunnusomainen lastenkulttuurin ja etenkin lastenkirjallisuuden tuotoksille.

3.2 Kummallinen

Edellisessä luvussa käsittelin kummelluksia eli yllättäviä sattumuksia. Teoksen toinen merkittävä tapa luoda absurdia huumoria on kummallisuus. Usein teoksen huumori perustuu siihen, että vaikka monet asiat eivät sinällään ole mahdottomia, on niiden tapahtuminen niin omituista, että se herättää lukijassa huvittuneisuutta: ”Takapihalla oli soikea uima-allas, jonka reunalla makoili uimapukusillaan ruskettunut rouvashenkilö. Hänellä oli iso juomalasi kädessä ja aurinkohattu, jonka lieri oli niin valtava, että linnut olivat tehneet siihen oman virkistysaltaansa.” (SM, 113.) Tällainen kummallisuus voi syntyä esimerkiksi omituisten asioiden yhdistelmästä.

Kummallisuus ei tule esiin yllättävänä elementtinä, vaan se on pikemminkin hyvin staattista. Kummallisuus on teoksessa vallitseva asiointi. Siinä missä kummellukset esitettiin hyvin erikoisina ja huvittavina, esitellään kummalliset asiat arkipäiväisinä ja varsinainen kummallisuus jää lukijan itse havaittavaksi. Tapahtuvaa inkongruenssia ei siis korosteta, vaan kummalliset asiat esitetään hyvin tavanomaiseen kerronnan tyyliin, mikä omalla tavallaan korostaa asian omituisuutta. Tällainen kummallisuus nousee esiin esimerkiksi Keittäjä-Donnan kertoessa ensimmäisestä poikaystävästään:

Lappi! Minä rakastan Lappia! Minun ensimmäinen poikaystäväni oli täältä kotoisin. Oletteko törmänneet siihen? Sillä on valtava parta, punaiset vaatteet ja kiltti luonne, mutta se tekee kyllä liikaa töitä, varsinkin jouluisin, Keittäjä-Donna sanoi ja hymyili niin leveää hymyä, että hyvä ettei sen naama revennyt.

– Ai joulupukki vai? Tero Uuttanen kysyi.

– Joo, se oli sen nimi, Keittäjä-Donna sanoi ja nauroi. (SM, 71–72.)

Joulupukki poikaystävänsä esitellään yhtä arkipäiväisenä tosiasiana kuin kuka tahansa tavallinen ja todellinen ihminen samassa roolissa. Tällaisen asetelman kautta lukija yllättyy, ja inkongruenssin kautta syntyy mahdollinen huvittuneisuus. Kyseisessä tekstikohdassa voi havaita myös kaksoisyleisön läsnäolon: lukeva lapsi ajattelee poikaystävänsä todella olleen Joulupukki, kun taas aikuinen ajattelee poikaystävänsä olleen ihminen, joka näyttää jouluisin Joulupukkia.

Norosen teoksessa absurdiä huumoria syntyy usein aikuisuuden ympärille sekä kummellusten että kummallisen kategorioissa. Aikuiset representoidaan hyvin kummallisina, eikä heidän toimintansa syyt vaikuta rationaalisilta. Aikuisten toiminnan ja yleisten sosiaalisten sääntöjen välillä on siis ristiriita, mikä aiheuttaa absurdin ja huvittavan tilanteen: ”Minä en saanut katsoa Frozen-elokuvaa, vaikka se on sallittu yli seitsemänvuotiaille, koska äidin mielestä sitä katsoessa tulee kylmä”. (SM, 33–34.) Silti aikuisuuden ympärillä oleva kummallisuus ei ole aina negatiivista, vaan se voi myös ilahduttaa teoksen lapsia. Aikuisten kummallisuuden ytimessä on kuitenkin aina odottamaton reaktio. Tätä konkretisoi esimerkiksi tilanne, jossa Emilia melkein myöhästyy koulusta. Emilia on matkalla kouluun ja tapaa ambulanssilla liikenteessä olevia ensihoitajia. Kun Emiliaan törmänneet ensihoitajat kuulevat, että myöhästyneiden oppilaiden täytyy kirjoittaa lisäläksysivu per myöhästymisminuutti, he kuljettavat Emilian ambulanssilla pillit päällä kouluun. (SM, 11–12.) Ensihoitajien reaktio tilanteeseen on hyvin liioiteltu, minkä kautta tilanteen kummallisuus syntyy.

Myös taikavoimien kautta luodaan teokseen kummallisuutta. Emilia kokeilee totuuslaseja Rahadopoulosen saaren rikkaille, ja rikkaiden todellinen luonne paljastuu. He kertovat rehellisesti tekemisistään, jotka ovat hyvin absurdeja:

Kävelin pitkin rantaa ja moni rikas turisti halusi kokeilla laseja. Sain kuulla monenlaisia totuuksia ja sen lisäksi kyselin kaikilta kissaporosta.

– Sanon kaikille olevani Heikki, vaikka oikea nimeni on Martti.

– Tilasin naapurihuoneeseen kolmesataa jauhelihapitsaa.

– Varastin hotellihuoneestani saippuan, peilin, telkkarin, kirjoituspöydän ja ikkunat.

– Sujautin aamiaishuoneen leivänpaahtimeen hotellihuoneen avainkortin ja nauroin, kun joku uninen luuli, että se oli leipää ja söi sen.
Erikoisia harrastuksia noilla rikkailla. (SM, 112–113.)

Vaikka taikavoimat eli tässä tapauksessa totuuslasit ovat itsessään hyvin kummallinen asia, tekevät ne omalla tavallaan maailmasta aidomman paikan: kun taikavoimat kuvaavat ihmisten salattuja ajatuksia, ne paradoksaalisesti vievät jopa lähemmäs totuutta ja todellista, joka on hyvin omituinen. Tällainen “maailman perimmäisen järjettömyyden” osoittaminen onkin eräs kirjallisen absurdin tavoitteista (Laakso 2014, 92).

3.3 Mahdoton

Teoksessa on paljon epätodellisia asioita. Ne eivät välttämättä itsessään yllätä lukijaa, vaikka niiden toteutuminen reaali maailmassa olisi sula mahdottomuus. Mahdottomuudella en tarkoita ainoastaan yllättäviä asioita, vaan asioita, joita ei vain voisi tapahtua: sellaisia, jotka esimerkiksi fysiikan lait kumoavat. Tällaista mahdottomuutta syntyy vaikkapa Emilian parhaan ystävän Simon superkuulon kautta: “Simolla on superkuulo ja se pystyy kuulemaan puhetta kilometrin päästä, hyönteisten kävelyä tai ihan mitä vain mitä toiset eivät kuule”. (SM, 69–70.) Vaikka tämäntyppisten asioiden tapahtuminen hämmentää teoksen sisällä myös hahmoja, ei hämmennys tapahdu samassa mittakaavassa kuin miten se tapahtuisi reaali maailmassa. Inkongruenssiteoria perustuu juuri tällaiselle ajatukselle siitä, että vitsin kuulijat (eli tässä tapauksessa kaikki *Supermarsu ja lasten valtakunta* -teoksen lukijat) elävät samassa todellisuudessa, jossa on yhteiset säännöt ja odotukset, joiden mukaan asioiden pitäisi tapahtua (Critchley 2002, 3–4). Tilanteen absurdius ja sen myötä huumori syntyy siis sitä kautta, että teoksen lukijat kollektiivisena ryhmänä ymmärtävät tilanteen olevan absurdi. Koska tällaisten asioiden tapahtuminen ei ole teoksen maailmassa kummallista, vaan oikeastaan aika tavanomaista, muuttuu teoksen sisällä mahdoton mahdolliseksi.

Epätodellista teokseen tuodaan lisäksi jo koko kehyskertomuksella, jossa Helsinkiin iskee trombi, joka sieppaa Emilian koulurakennuksen mukaansa ja kuljettaa sen Lapinmaahan saakka. On hyvin epätodennäköistä, että keskelle Helsinkiä iskisi niin suuri trombi, että se jaksaisi kuljettaa kokonaisen rakennuksen satoja kilometrejä mukanaan: ”Vihdoin, parin tunnin ilmalennon jälkeen trombi vaimeni ja juhlasali alkoi vaappua kohti maata. Onneksi tosi hitaasti

ja oikeastaan enemmän leijuen. Sitten se tömpsähti yllättävän rajusti maahan ja hetken kuluttua viereen tipahti keittiösiipi.” (SM, 28.) Trombia tarkastellessa esiin nousee inkongruenssin näkökulma huvittavuudesta: käytännössä mikä tahansa voi siis olla huvittavaa, kun vain näkökulma on tietynlainen. Vakavia aiheita, kuten kuolemaa tai yksinäisyyttä käsitellään usein pehmeästi lapsen kehitystasolle sopivaan tyyliin. Koko *Supermarsu ja lasten valtakunta* -teoksen asetelma, koulun räjähdys ja sitä seuraava tilanne, jossa lapset ovat yksin eksyneinä keskelle erämaata, ei itsessään ole yhtään kepeä asia. Silti huumorin avulla tilanne kääntyy huvittavaksi ja lasten näkökulmasta jopa mahdollisuudeksi hauskanpitoon.

Teos synnyttää epätodellista myös epärealististen eläinten kautta. Lapinmaan matkalla esitellään kissaporot, jotka ovat teoksessa esiintyviä harvinaisia eläimiä, joita yritetään salametsästää. Kissaporoilla on porojen ruumis ja heidän sarvensa ovat pimeässä loistavia. Kissaporo on noin koiran kokoinen ja sen äännähtely on kuin maukumista. Kissaporon lisäksi esitellään myös toinen epätodellinen eläin eli koiraleijona (SM, 113–114). Kissaporojen ja koiraleijonien suhteen juuri inkongruenssi aiheuttaa absurdia naurettavuutta: kissaporo ja koiraleijona ovat jo itsessään absurdeja, sillä niissä yhdistyvät monien eri eläinten toisiinsa yhteensopimattomat piirteet.

Tietenkin myös supervoimat ovat epätodellinen asia. Teoksessa Marsu Halosta, Jättiläismarsua tai Supermarsua ei esitetä minkäänlaisina Emilian mielikuvitusolentoina, vaan täytenä totena eli asiana, joka voi olla olemassa. Supervoimien olemassaolo ei silti tunnu nykylukijalle kovinkaan absurdilta tai yllätykselliseltä, sillä kaikenlaisia supersankaritarinoita on olemassa hyvin paljon. Silti teoksessa supervoimien omistaminen ei rajaudu ainoastaan supersankareille, mikä on niin sanottujen supersankarimaailmoidenkin sääntöjä noudattaen epätodellisen tuntuista. Supermarsun ja Jättiläismarsun lisäksi jonkinlaisia supervoimia vaikuttaa olevan myös Emilian parhaalla ystävällä Simolla, jonka superkuuloa käsiteltiin jo kappaleen alussa.

Eräs teoksessa esiintyvä mahdottomuuden luomisen tapa on liioittelu. Liioittelun kautta luodaan sekä parodiaa että absurdia huumoria. Liioittelun avulla voidaan synnyttää väärinymmärryksiä, jotka taas synnyttävät inkongruenssia. Inkongruenssi on läpi teoksen näkyvä mikrotason huumorin piirre, jonka kautta absurdia järjettömyyttä pitkälti luodaan. Kun jostakin asiasta annetaan liioiteltu kuva, ei asia sovikaan tavalliseen tapaan kontekstiinsa ja siitä

tulee järjetön: ”Pikkuhiljaa nurkkiin oli alkanut kertyä paljon pölypalloja, joista osa oli niin isoja, että niillä olisi voinut pelata vaikka polttopölypalloa.” (SM, 63–64.) *Supermarsu ja Lasten valtakunta* -teoksessa on paljon liioittelua, mutta liioittelu ei näy niinkään tarinan käännteissä tai kerronnassa, vaan sitä esiintyy enemmänkin kirjan henkilöhahmojen ajatuksissa ja puheissa. Teoksen kerronta tapahtuu tapahtumien keskeltä ja fokalisaatio on päähenkilö Emilialla. Tällöin myös liioittelun elementit kerronnassa ovat ikään kuin Emilian omia havaintoja: ”Simo punastui niin paljon, että näytti ihan tomaatilta, jolla on naama.” (SM, 90.) Tällaisissa tapauksissa tilannetta ei välttämättä edes esitetä todellisena tai todenmukaisena, vaan lukija ymmärtää, että mahdoton on Emilian puheiden liioittelua, eikä niinkään realistista kerrontaa todellisista tapahtumista.

4 TEOKSEN PARODINEN PUOLI

Simon Dentith (2000,7) nostaa esiin parodian jaottelun kahteen kategoriaan. Kategoriat ovat yleinen ja täsmällinen parodia, ja määrittelyn ytimessä on parodian kohde: yleisen parodian ajatellaan kohdistuvan laajemmin johonkin yleiseen diskurssiin (keskusteluun) tai tekstikokonaisuuteen, kun taas täsmällisen parodian kohteena on jokin tietty aiempi teksti (Dentith 2000, 7). *Supermarsu ja lasten valtakunta*- teoksessa esiintyvä parodia on oletettavasti pitkälti juuri yleistä parodiaa, sillä vaikka teoksessa onkin viittauksia yleisiin diskursseihin ja tekstilajeihin, on viittauksia tiettyihin yksittäisiin teksteihin vain vähän. Silti teoksen parodinen puoli linkittyy kuitenkin vahvasti kirjallisiin diskursseihin. Oletan, että teoksen parodinen puoli ilmenee sekä yksittäisissä tekstikohdissa että tekstin läpi kulkevana lähestymistapana. Kuitenkin tarkasteluni painopiste on tekstin parodinen puoli lähinnä koko tekstin läpi näkyvänä makrotason asetelmana.

4.1 Teos supersankariparodiana

Koko teoksen läpi on nähtävissä parodinen näkökulma perinteisiin fiktiivisiin supersankaritarinoihin. Teossarjan ensimmäisessä osassa nimeltä *Supermarsu lentää Intiaan* päähenkilö Emilia muuttuu ensimmäistä kertaa supersankariksi marsunsa puraistessa häntä. Jatko-osissa muuttumisprosessi käynnistyy, kun Emilia juo vettä marsunsa juomapullosta. Muuttumisprosessi tapahtuu karvojen kasvun ja voiman tunteen kokemuksen kautta: ”Päätin toimia ja otin ison huikan Marsu-Halosen vettä. On niin upea tunne, kun muutun Supermarsuksi! Sitä on vaikea selittää. Vartalooni tulee voimaa ja kädet ja jalat kasvavat täyteen karvaa. Pystyn päättämään, että nyt lennän ja singahdan ilmaan.” (SM, 60.) Supersankaritarinoilla ominainen muuttumisprosessi käynnistyy usein jostain tietynlaisesta yksittäisestä, fyysisestä tekijästä. Esimerkiksi Spiderman saavuttaa voimansa hämähäkin puraistessa häntä, Hulk taas pommin räjähtäessä ja Taikaviitta löytäessään supersankariasun. Supermarsun muuttumisprosessi mukailee perinteisiä supersankareiden muuttumisprosesseja, mutta parodian tapaan tyyli on huvittava ja arkinen eikä niinkään esimerkiksi teatraalinen tai vaarallinen.

Teoksen supersankarikuva on hyvin erilainen perinteisiin supersankareiden representaatioihin verrattuna. Teoksessa supersankareita tai taikaolementoja ei esitetä niinkään ihailtavina, vakavina tai karismaattisina sankareina, vaan ennemminkin koomisina olentoina. Esimerkiksi Supermarsun johtaja, Jättiläismarsu, ei ole pelottava auktoriteetti vaan kaikkea muuta. Jättiläismarsu on suuri marsu, joka asuu Lahden mäkihyppytorin montussa. Jättiläismarsu on jossain määrin hajamielinen ja kummallinen, mutta hyvin ystävällinen. Teoksen toinen supersankari eli Emilian alter ego Supermarsu ei myöskään ole suosittu, valloitava tai epäitsekäs. Supermarsua ei esitetä supersankariutta mystifioiden, vaan hahmo esitellään aivan tavallisena henkilönä virheineen ja epävarmuuksineen. Tarinan supersankareille tapahtuvat kommellukset vahvistavat parodista supersankarikuvaa entisestään.

Teoksessa taikavoimat näkyvät myös esineistössä. Norosen teoksessa on supersankaritarinoille tyypilliseen tapaan monenlaisia niin sanottuja taikakaluja. Supermarsu saa Jättiläismarsulta silloin tällöin rohkeusluumuja, joita syömällä muuttuu pelottomaksi. Lisäksi Supermarsulla on käytössään totuuslasit, joita päässään pitämällä ihmiset puhuvat ainoastaan totuuksia. Teoksen taikavoimien kuvauksessa on siis paljon supersankaritarinoille luonteenomaisia elementtejä. Silti taikavoimien kuvauksessa luodaan supersankarikuvaan jonkinlaista säröä: esimerkiksi rohkeusluumu ei sinällään ole kovinkaan näyttävä tai vaikuttava tapa hyödyntää taikavoimia, mikä jo itsessään synnyttää parodista näkökulmaa teoksen supersankareihin. Myöskään super- tai taikavoimiin liittyvä miljöö ei ole perinteisempiin supersankaritarinoihin verrattuna kovin hohdokas. Emilia saa supervoimiin liittyvät komennuksensa Lahden mäkihyppytorin montussa, joten miljöönä ei toimi niinkään supersankaritarinoille tyypillinen vaikuttava suurkaupunki. Erityisen parodisen vivahteensa tarinaan tuo marsukuski, eli jonkinlaisen lentävän taksin kuljettaja, joka lennättää Emilian öisin Lahden moottoritien yläpuolella Jättiläismarsun luo.

Tekstissä parodioidaan myös toista genreä, jonkinlaisia lasten super- tai taikavoimia sisältäviä satuja. Monissa lasten iltasaduissa ja muissa lastenkulttuurin tuotoksissa tyypillinen asetelma on sellainen, että yön aikana nukkumaan mentyä lapsille tapahtuu monenlaista taianomaista seikkailua. Aamulla lapset heräävät omasta sängystään kuin mitään ei olisi tapahtunutkaan. Tällainen asetelma on nähtävissä esimerkiksi J. M. Barrien *Peter Panissa*, useissa Nukkumattia koskevissa tarinoissa ja suomalaisessa lastenkirjallisuudessa vaikkapa Marjatta Kurenniemen

Unikon satuja -teoksessa. Myös *Supermarsu*-kirjoissa Emilia herää Jättiläismarsun tapaamisen jälkeen omasta sängystään: ”Äh, tiesin, että kun Jättiläismarsu sanoo ’heippa’, niin sitten minä kohta jo heräänkin omassa sängyssäni.” (SM, 18.) Silti taikavoimien olemassaolo pysyy voimassa myös päivisin, mikä on poikkeuksellista tämän tyyppisille lasten tarinoille.

Yleisemmän sankariuden parodiointi näkyy myös perinteisten selviytymistarinoiden käsittelynä. Lapinmaassa keskenään olevat lapset keksivät keinot, joiden avulla he voivat olla aikuisilta rauhassa: ”Voidellaan muuri, niin ne eivät pääse kiipeämään tänne, Rasvis sanoi ylpeänä. Idea oli kuin olikin tosi hyvä. Muuri kiitteli rasvasta ja siihen oli mahdotonta kiivetä. Meidän puoltamme muurista emme tietenkään rasvanneet, koska margariinia piti säästää myös leivän päälle.” (SM, 51–52.) Jonkinlaista sankaritarinaparodiaa ilmenee myös teoksen kohdassa, jossa aikuiset etsivät lapsia lentämällä helikopterin avulla Lapinmaan yllä. *Supermarsu ja lasten valtakunta* -teoksessa haaksirikkoutumistarinoiden tyyliin oppilaat kirjoittavat kehoillaan maahan oppilaita pelastamaan pyrkiville aikuisille tarkoitetut sanat ”EI TULLA” (SM, 57). Usein elokuvien ja kirjojen haaksirikkoutumiseen liittyvissä sankaritarinoissa selviytyjät ovat kirjoittaneet esimerkiksi hiekkään avunpyynnön, jonka avulla heidät on paikannettu ja pelastettu. Norosen teoksessa lasten keksimät selviytymiskeinot ovat hyvin absurdeja ja huvittavia, mikä tuo parodista kulmaa selviytymistarinoihin. Myös selviytymisen asetelma on nurinkurinen, sillä lapset eivät sinällään edes halua pelastua, vaan heille selviytyminen tarkoittaa rauhaa arjelta ja heitä pelastavilta aikuisilta.

4.2 Sananlaskut, aforismit ja elämänohjeet

Teoksessa parodian kohteena ovat myös sananlaskut, aforismit sekä elämänohjeet. Sananlaskut ovat merkittävä osa kansanperinnettä, ja yhä nykyään sananlaskuperinne on voimissaan, mutta sen muoto on jossain määrin erilainen. Nykyajan sananlaskuperinne näkyy monenlaisten aforismien kautta osana nykyajan hyvinvointi- ja self help -kulttuuria. Nykypäivänä aforismit ovat internetin alustoilla yleinen huvittuneisuuden aihe ja suosittu parodian muoto. Aforismeja varten on esimerkiksi perustettu lukuisia Facebook-ryhmiä, joissa ihmiset vääntävät mitänsanomattomiksi kokemiaan aforismeja uusiin humoristisiin muotoihin. Norosen teoksessa Rämpäri-Jaska kertoo lapsille elämänohjeita ja aforismeja rap-esiintymisensä lopuksi ja rinnastaa inspiroivaksi tarkoitetut elämänohjeet jugurttipurkin nuolemiseen:

Muistakaa aina pitää unelmistanne kiinni, koska meillä on vain yksi elämä. Ja jos joku yrittää ankeuttaa teidän elämäänne, niin älkää olko sen kanssa tekemisissä. Ja vielä yksi neuvo: älkää koskaan nuolko hajamielisesti jugurttipurkin kannen sisäosaa, koska jos on huolimaton, se voi viiltää kieleen haavan, Jaska sanoi ja näytti kieltään. Siinä oli syvä haava. Sitten Jaska katosi keskelle revontulia. Näin miten Keittäjä-Donna pyyhki kyyneliään. (SM, 86.)

Tällöin parodia syntyy mittasuhteiden vääristymisen ja sitä kautta inkongruenssin kautta. Räppäri-Jaskan puheenvuoron alussa hän kertoo lapsille koko elämän kattavia ohjeita hyvinvointiin liittyen. Kun loistelioiden ohjeiden perään linkitetään yhtäkkiä arkinen ohje jugurttipurkin kanteen ja haavaan liittyen, syntyy parodinen huumori juuri odotusten rikkomisen kautta. Annettujen elämänohjeiden ja aforismien välinen kontrasti ja Keittäjä-Donnan herkistyminen saa kohdan kuulostamaan lukijan korvaan jonkinlaiselta vinoilulta elämänohjeperinnettä kohtaan.

Räppäri-Jaskan lisäksi omia elämänohjeitaan teokseen tuo Emilian mummi, jonka elämäohjeita tuodaan toistuvasti esiin tarinan keskellä Emilian toimesta. Myös mummi opastaa muita ja antaa ohjeita hyvään elämään: ”Mummi sanoo aina, että ’mitä enemmän joku työ tai tehtävä pelottaa, sitä suuremmalla syyllä siihen pitää tarttua. Jos aina menee sieltä missä rima on matalin, alkaa henkisestikin muistuttaa kastematoa’.” (SM, 74.) Mummin lausumat opit voivat olla joko elämänohjeita, mutta myös jonkinlaisia totuuksia tai tokaisuja maailman tilasta ja asioiden laidasta. Mummissa yhdistyvät sekä aikuisuuden että sananlaskuperinteen parodiointi. Mummi esitetään kyllä vanhana ja viisaana sekä elämässä paljon kokeneena. Silti osa mummin sanomisista ja mielipiteistä on kovin humoristisia: ”Mummi aina sanoo, että jooga on urheilua niille, jotka eivät jaksu juosta.” (SM, 53.) Silti Mummin sanomisia ei itsessään esitetä huvittavina, mihin voi vaikuttaa se, että sanomisten kertoja eli Emilia on kuitenkin lapsi, ja todennäköisesti katsoo siis mummiaan jossain määrin ylöspäin. Näkökulma mummin sanomisiin ei ole siis kovin kriittinen.

Mummin sanomisissa yhdistyvät elämänohjeet, mutta myös perinteisempi sananlaskuperinne, toki parodiseen muotoon käännettynä. Mummin sanomisten avulla parodioidaan sananlaskuperinnettä luomalla omia keksittyjä sananlaskuja: ”Kuten mummi aina sanoo, jokainen on vastuussa omasta elämästään, paitsi kultakala, joka ei voi paeta akvaariosta, vaikka haluaisi.” (SM, 121.) Mummi hyödyntää sanomisissaan usein myös vertauskuvallisuutta, jonka käyttö on hyvin tyypillistä sananlaskuille.

4.3 Mediakulttuuri parodian kohteena

Teoksessa on nähtävissä myös nykyajan televisio- ja mediadiskurssien parodioimista. Mediakulttuuria parodioidaan luomalla uusia tv-ohjelmia, parodioimalla suoraan olemassa olevia ohjelmia sekä käsittelemällä sosiaalisen median ja julkisuuden teemoja. Emilian äiti on innokas tosi-tv:n harrastaja ja hän esittelee Emilialle tv-ohjelmaa nimeltä Prisman laulajatahtöset:

– Äkkiä sitten, kohta alkaa yksi ohjelma, jonka haluan katsoa. Sen nimi on Prisman laulajatahtöset. Siinä on tunnettu kolme kilpailijaa Prisman hedelmäosastolle omenien sekaan. Ja aina kun joku asiakas ottaa omenan, kilpailijan pitää laulaa niin kovaa kuin pystyy: ”Olen omena, olen omena, olen pyöreä omena!” (SM, 6–7.)

Prisman laulajatahtöset on suhteellisen suoraa parodiaa nykyajan tositelevisio-ohjelmia kohtaan. Kohdan voisi tulkita koskevan esimerkiksi ohjelmien ylitsepuvavaa tarjontaa. Monien kokemus nykyajan tv-kulttuurista on se, että kaikesta ja kaikelle tehdään oma tv-ohjelma, eikä idean tarvitse olla kovin hyvä toteutuakseen. Ohjelman nimessä ja ideassa on selvästi viitteitä sekä nykyajan laulukilpailuista että myös selviytymishaasteista (esimerkiksi Viidakon tähtöset).

Myös Emilian parhaan ystävän Simon saavuttama äkkikuuluisuus linkittyy vahvasti mediaparodian kategoriaan. Aluksi Simo tekee rohkeusluumun vaikutuksen alaisena Youtubeen videon, jossa rapmusiikin avulla kertoo aikuisille ettei lapsia kiinnosta palata takaisin aikuisten luo. Sen jälkeen Simo tekee kissaporoista eläinvideon, joka saavuttaa hyvin äkkiä satatuhatta katselukertaa Youtubessa. Tämän myötä Simosta tulee kuuluisa, ja fanit ja toimittajat alkavat piirittää häntä. Simoa ylistetään videon kommenttikentässä ylitsevuotavasti esimerkiksi sanoin “Simo oot ihana! Tää Simo on hauska mies. Simo, I love you, Simo, kuka olet?” (SM, 87.) Nykyajan sosiaalisen median kautta tapahtuvat ilmiöt ovat hyvin nopeatempoisia ja ohimeneviä. Simon saama julkisuus tapahtuu liioitellun yllättäen ja kuin vahingossa, mutta silti Simolle syntyy heti oma suuri fanikuntansa ja media kiinnostuu hänestä viipymättä. Sosiaalisen median parodiointi näkyy myös teoksessa esiintyvässä Youtuben kommenttikentän graafisessa toisinnossa, jossa on yhdistetty sekä kuvaa että tekstiä. Parodia näkyy itse kommenttien lisäksi myös nimimerkeissä. (SM, 75–91.)

Mediaparodiaa näkyy myös uutislähetysten loppukevennyistä koskevassa kohdassa: ”Mummi on niin viisas, mutta itse se ei hallitse karkinsyömistään, vaan söi kerran niin paljon kettukarkkeja, että pääsi Kymmenen uutisten loppukevennykseen.” (SM, 108.) Kohdassa viitataan MTV:n Kymmenen uutisiin, joiden lopussa on tapana näyttää humoristinen lyhyt loppukevennys. Loppukevennyksen ei ole tarkoitus olla mitään kovin informatiivista tai sivistävää, vaan pikemminkin hauska pieni sivujuonne tai kuriositeetti uutisten loppuun. Mummin syömien kettukarkkien määrä tyhjäpäiväisyydessään parodioi siis tätä loppukevennysperinnettä; tämänkin mittaluokan asiat pääsevät usein uutisiin. Tämä parodia ei hyödynnä oikeastaan keinonaan liioittelua, sillä Mummin karkinsyönnäytys on sen mittaluokan asia, että sinällään se voisi uutisten loppukevennyksessä ollakin.

Jonkinlaista median parodiaa voisi ajatella olevan myös hahmojen nimissä. Useiden hahmojen nimet mukailevat jollain tavalla mediassa läsnä olleiden julkisuuden henkilöiden nimiä, mutta hieman sanoja väänneltynä: esimerkiksi Jyrki Mukula (Jyrki Sukula), Kike Välimaa (Kike Elomaa), Kalle Alander (Kalle Palander) ja Pariisi Hilton (Paris Hilton). Vaikka hahmojen nimeäminen on sinällään kielellistä huumoria, mikä on aivan oma kategoriansa, ajattelen sen olevan tässä tapauksessa eräs parodisen huumorin luomisen keinoista.

Teoksessa esiintyvää mediaparodiaa tarkastellessa esiin nousee kohta, jossa lapset tai nuoret ovat teokselle jokseenkin poikkeuksellisesti parodian kohteena. Kouluun iskee trombi, ja ihmiset luonnollisesti säikähtävät yllättävää tapahtumaa. Silti yksi oppilaista ei suhtaudu tilanteeseen sen vaativalla vakavuudella, vaan priorisoi sosiaalisen median käytön realiteettien huomioon edelle. Oppilas siis näkee tilanteen mahdollisuutena tuottaa sisältöä Snapchat-tililleen, eikä niinkään vakavana, henkeä uhkaavana vaarana: ”Ja silloin se tapahtui! Ihan valtava humina valtasi juhlasalin. Kaikki jähmettyivät paikoilleen. Sali tärisi ja huojui. – Maanjäristys! Pakko laittaa Snäppiin! Kirsikka Kurjenmaa huusi ja alkoi kuvata kännykällään.” (SM, 24–25.) Vaikka kyseisessä tekstikohdassa keskiössä on juuri lasten toiminta, on nykyaikana tällainen katastrofitilanteiden keskellä kuvaaminen tyypillistä myös aikuisille. Joka tapauksessa tässä tekstikohdassa ytimessä on juuri nuoremmat ihmiset ja heille tyypillinen sosiaalisen median alusta Snapchat. Lasten ja nuorten parodiointi on teoksen sisällä jossain määrin harvinaista. Koska teos on lastenkirja, on sen fokalisaatio siis lasten puolella ja siis pä aikuisuus nousee lapsuutta enemmän esiin parodian yhteydessä. Seuraavassa luvussa

käsittelenkin teoksen aikuisuuden diskursseihin kohdistuvaa parodiaa, jota teoksessa esiintyykin runsaasti.

4.4 Aikuisuuden diskurssien parodioiminen

Kaikessa teoksessa näkyvässä parodiassa painopiste ei ole niinkään tunnistettavissa kirjallisuusdiskursseissa, vaan ajoittain keskiössä ovat myös ei-kirjalliset diskurssit. Supersankariparodian lisäksi eräs teoksessa näkyvä parodian kohde on aikuisuus ja aikuiset. *Supermarsu ja lasten valtakunta* -teoksessa aikuiset nähdään niin typerinä, että ajatus heistä eroon pääsemisestä herättää lapsissa jopa jonkinlaista anarkismia. Seya Lipsaseen tiivistyy aikuisuuden parodia kahviaddiktion kautta: Seyalla on niin hirveä kahvinhimo, että hän muuttuu hysteerisen raivoavaksi ja itkuseksi.

Alkoi ensimmäinen tunti ja Seya opetti meille äidinkieltä.

– Lauseen rakenne on sellainen että, mitä väliä ihan sama, MINÄ HALUAN KAHVIA! se huusi ja repi hiuksiaan.

– Kannattaako repiä päänahkaa tuolla tavalla, se voi venyä ja sitten kun päästät irti, niin naamasi valahtaa alas ja näytät ihan mursulta, sanoin, mutta Seya oli aivan raivona. Se kiipesi tunturikoivun latvaan ja huusi:

– Eikö täältä saa mistään kahvia?!

Aloimme ravistaa tunturikoivua ja Seya mätkähti alas. Laitoimme hänet isoon tynnyriin ja vieritimme pois lasten valtakunnasta. Tynnyristä kuului itkunsekaista huutoa:

– Kahvia! Kahvinpuruja! Kahvia!

Nyt se ei enää pääsisi tänne takaisin. (SM, 100.)

Seija toimii aikuiseksi niin irrationaalisesti, että lapset päätyvät laittamaan Seyan tynnyriin, ja vierittämään tämän pois valtakunnastaan. Eräs inkongruenssin huumorin muoto on juuri tällainen lapsen näkökulmaa ja huumorin ylemmyysteoriaakin hyödyntävä huumorin muoto, jossa aikuiset kuvataan naurettavina ja avuttomina. Tällaisessa huumorissa lukijaa viihdyttää ristiriita siinä, että aikuinen hahmo käyttäytyy hyvin lapsellisesti. (Cross 2011, 85–86.) Seyan kahvinhimoa koskeva tekstikohta hyödyntää myös kaksoisyleisöä, sillä suomalaisten aikuisten vakava suhtautuminen kahvinjuontiin on varmasti aikuislukijalle tuttu ilmiö.

Eräs kaikille tuttu aikuisuuden ja lapsuuden ympärille kehittynyt diskurssi on keskustelu siitä, miten vanhempien mielestä nykylasten elämä on niin paljon heidän omaa lapsuuttaan helpompaa. Teoksessa tätä diskurssia parodioidaan liioittelun ja kärjistämisen kautta: ”Äiti ei siedä mitään ruokaan liittyvää valittamista, koska se on itse ollut lapsena niin köyhä, ettei niillä

ollut kotona edes seinää. Pelkkä katto ja lattia. Tosin äiti ei ikinä osaa vastata, että miten se katto pysyi ilmassa ilman seinää.” (SM, 21–22.) Aikuisten toiminta nähdään hyvin epäjohdonmukaisena, mitä myös tässä tekstikohdassa parodioidaan. Usein lastenkulttuurissa aikuiset nähdään juuri tällaisen roolin kautta; heidät representoidaan lasten hauskanpitoa estävinä tekijöinä, joiden pääasiallinen tehtävä on valittaa ja asettaa rajoja lapsille.

Supermarsu ja lasten valtakunta -teoksesta puhuttaessa tarkkailijan roolissa on lukijoina lapsiyleisön lisäksi myös lapselle lukeva aikuinen. Aikuisuutta koskevassa parodisessa huumorissa voi täten huomata myös kaksoisyleisön läsnäolon. Usein teoksen aikuisia parodioivissa kohdissa viitataan aikuisia huvittaviin ilmiöihin ja teemoihin. Tätä kautta kaksoisyleisön läsnäolon huomaa etenkin aikuisuutta käsittelevissä kohdissa. Aikuisuuden käsittely viihdyttää aikuislukijoita itseironisen lähestymistavan kautta. Teoksessa viitataan aikuisparodian avulla esimerkiksi suomalaisille tuttuun ämpäri-ilmiöön, jossa ilmaiset ämpärit tapahtumien vetonaulana saavat aikuiset villiintymään. Teoksessa ämpäridiskurssia parodioidaan kohdassa, jossa rehtori sekä biologianopettaja Seya Lipsanen ovat hysteerisen innoissaan ilmaisista ämpäreistä:

- Jiiihhaa, täällä puhuu rehtori! Tiedoksi kaikille opettajille ja koulun henkilökunnalle, että itäsiivessä on käymässä ämpäriesittelijä, joka antaa kaikille halukkaille aikuisille ilmaisen tyhjän ämpäriin. Jiiihhaa!!! Seya Lipsanen ryntäsi ulos juhlasalista huutaen:
- Palaan pian! Ilmainen ämpäri! En kestä! Onnenpäivä! (SM, 23–24.)

Tällainen aikuisuutta koskeva diskurssi on kirvoittanut internetissä paljon keskustelua ja synnyttänyt aiheesta myös paljon huumoria ja esimerkiksi meemejä. Ämpäridiskurssiin ja sen parodiaan kiteytyy teoksen aikuisten kummallisuus. Toinen samankaltainen aikuislukijaa huvittava esimerkki on Seya Lipsanen nimenmuutos: aiemmissa teoksissa Seya on esiintynyt nimellä Seija. Kuitenkin tässä teoksessa käy ilmi, että nimi on vaihtunut, sillä Seya on halunnut nimestään kansainvälisemmän. (SM, 5–6.)

Aikuisuuden parodioiminen linkittyy myös kouluympäristöön ja opettajuuteen. Emilian koulun kaikki aikuiset ovat jokseenkin kummallisia. Tyypillinen koulun aikuinen on teoksessa yli-innokas aikuinen, joka yrittää ottaa kommunikaatiossa huomioon nuorten kiinnostuksen kohteet siinä onnistumatta: esimerkiksi koulun rehtori aloittaa kaikki lauseensa huudahduksella “Jiiihhaa!”. Joissain teoksen kohdissa opettajuutta käsittelevät kohdat voisi tulkita myös

uudenlaisten toiminnallisten opetustyylien parodiaksi (SM, 99). Vaikka opettajat ja rehtori yrittävät ymmärtää lapsia ja päästä heidän maailmaansa sisälle, eivät he todellisuudessa ymmärrä mitään lapsia kiinnostavista puhe- ja toimintatavoista. Aikuisten toiminta herättää lapsissa lähinnä huvittuneisuutta, eikä aikuisia voi ottaa täten vakavasti. Koulumaailman aikuisten parodioinnissa huomaa teoksen kohderyhmän, eli kouluikäiset lapset, joille teoksen aikuisten toiminta on huvittavaa ja tunnistettavaa, vaikka liioittelua onkin kuvauksessa hyödynnetty.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tutkimukseni tarkastelukohteena on *Supermarsu ja lasten valtakunta* -teoksessa käytetty huumori. Tarkemmat tarkastelunäkökulmat on jaettu kahteen kategoriaan: absurdiin huumoriin sekä parodiaan. Tarkastelen teoksessa esiintyvää parodiaa ja absurdia huumoria hyödyntämällä lastenkulttuurin sekä huumorin alan tutkimusta. Teoksen absurdia huumoria pyrin tutkimaan sen syntymistapojen kautta. Parodiaa taas tarkastelen laajempänä asetelmana tutkimalla teoksen parodista puolta sekä kokonaisteosta parodiana. Analyysini pohjalla toimii inkongruenssiteoria, jonka kautta tarkastelen molempia huumorin muotoja. Seuraavaksi esittelen tutkimukseni tuloksia.

Supermarsu ja Lasten valtakunta -teoksessa inkongruenssi on usein huumorin syntymisen keskiössä. Sitä hyödynnetään teoksessa niin parodian kuin absurdinkin huumorin syntymisessä. Teoksen koko absurdi huumori perustuu pitkälti inkongruenssille. Myös parodian syntymisessä inkongruenssi on aktiivisesti hyödynnetty keino. Inkongruenssin kautta epämiellyttävä muuttuu teoksessa miellyttäväksi ja epätodellinen todelliseksi. Teoksen huumori syntyy pitkälti epätodellisen sekä odottamattoman kanssa leikkimällä.

Tutkimukseni mukaan teoksessa oleva absurdi huumori muodostuu useimmiten odottamattomuuden kautta. Teoksen absurdi huumori ei tule ilmi ainoastaan yksittäisissä sanavalinnoissa, vaan pikemminkin tilanteen erikoisessa kokonaisuudessa. Jaottelin teoksessa ilmenevän absurdin huumorin syntymistapojen kautta kolmen kategorian alle: kummelluksiin, kummalliseen ja mahdottomaan. Kokonaisuudessaan teoksen absurdi huumori ilmenee vahvasti inkongruenssia hyödyntäen.

Osa teoksen absurdista huumorista syntyy kummellusten kautta. Kummellusten kategoriassa absurdin huumorin keinoina on yllätyksellisyyden hyödyntäminen. Kummellusten kautta syntyvässä absurdistassa huumorissa tyypillistä on myös toisteisuus. Aiheita, jonka ympärille absurdia huumoria syntyy ovat esimerkiksi supervoimat sekä aikuisten ja lasten välisen pääläelleen käännetty asetelma. Kummellusten kautta kehittyvä absurdi huumori esitetään teoksessa lukijalle jo valmiiksi huvittavana esimerkiksi päähenkilöiden reaktioiden kautta. Toisessa absurdin huumorin kategoriassa huumoria luodaan kummallisen kautta. Tässä

kategoriassa absurdia huumoria muodostuu, kun odottamattomia asioita yhdistellään toisiinsa. Kummallisuus syntyy usein myös aikuisten epärationaalisuuden ja taikavoimien kuvaamisen avulla. Huomionarvoista kummallisuuteen perustuvassa huumorissa oli myös se, että kummallisuus on jollain lailla teoksessa oletusarvona. Kolmas absurdin huumorin kategorioista on mahdoton. Mahdottomuuden kategorian huumori perustuu järjenvastaisuudelle ja sitä kautta odotusten rikkomiselle. Tällaista mahdottomuuteen perustuvaa absurdia huumoria syntyy usein liioittelun kautta. Mahdottomuuteen perustuva absurdi huumori näkyy niin teoksen kokonaisasetelmassa, kuin yksittäisissä tilanteissakin.

Kun absurdi huumori keskittyy pääsääntöisesti yksittäisiin tilanteisiin ja niiden järjettömyyteen, tulee parodia taas esiin tekstissä pitkälti laajempaan makrotason ilmiönä. Parodia ei näy niinkään yksittäisinä vitseinä vaan pikemminkin laajempaan lähestymistapana ja asenteena koko teoksessa. Teoksen parodisessa puolessa on näkyvissä paljon intertekstuaalisuutta ja interdiskursiivisuutta. Jaottelen teoksen parodisen puolen neljän kategorian alle. Kategoriat ovat Teos supersankariparodiana; Sananlaskut, aforismit, elämänohjeet; Mediakulttuuri parodian kohteena sekä Aikuisuuden diskurssit parodiana. Kategorioiden kautta jaottelen sitä, mikä tai kuka on teoksessa esiintyvän parodian kohteena.

Koko teoksen läpi on nähtävissä parodinen näkökulma supersankaritarinoihin. Tässä kategoriassa parodia syntyy asettamalla teoksen supersankari humoristiseen ja arkiseen kontekstiin, jolloin tilanne itsessään synnyttää huumoria. Supersankariparodiaa luodaan myös asettamalla muista sankaritarinoista tuttu toimintakaava humoristiseen valoon. Teoksen makrotason parodian lisäksi esillä on myös yksittäisiä tekstikohtia, joissa parodiaa hyödynnetään. Teoksessa parodioidaan paljon myös opetuksellisuutta ja lentäviä lausahduksia. Teoksessa on nähtävissä niin sananlaskujen, aforismien kuin elämänohjeidenkin parodiointia. Tässä kategoriassa parodian syntymisessä hyödynnetään esimerkiksi vertauskuvallisuutta, mutta myös mittasuhteiden vääristymistä. Kategoriassa synnytetään inkongruenssia yhdistämällä sananlaskujen oletettu viisaus ja opetuksellisuus huvittaviin ja typeriin opetuksiin. Seuraavassa kategoriassa eli mediakulttuurin kategoriassa parodioidaan televisio-ohjelmia, uutisia, julkisuuden henkilöitä ja lasten käyttäytymistä sosiaalisessa mediassa. Mediakulttuurin parodia on hyvin nykyaikaan sidonnaista, ja siinä on nähtävissä paljon intertekstuaalisuutta. Mediakulttuurin parodia näkyy myös teoksen henkilöiden nimissä. Aikuisuuden diskurssien

kategoriassa parodian polttopisteessä ovat ihmiset, tarkemmin sanottuna lasten vanhemmat ja koulun aikuiset. Parodista huumoria syntyy esittämällä aikuiset hullunkurisessa ja epärationaalisessa roolissa. Aikuisuutta koskevassa parodiassa näkyy vahvasti myös kaksoisyleisön hyödyntäminen.

Aiheeni tiimoilta on innostavaa keksiä uusia tutkimusaiheita, sillä näkökulmien ja aineistojen määrä on loputon. Tutkimukseni on osa sekä lastenkulttuurin että huumorin tutkimusta, mikä laajentaa tarkastelukulmia entisestään. Parodia mielletään lukijanäkökulmasta jokseenkin haastavaksi huumorin lajiksi, ja siksi onkin kiinnostavaa analysoida juuri lastenkirjallisuudessa esiintyvää parodiaa.

Huumorintutkimuksen kautta voisi olla kiintoisaa analysoida sitä, miten vaikeita aiheita, kuten kuolemaa, käsitellään huumorin avulla lastenkirjallisuudessa. Paula Norosen *Supermarsu*-teossarja laajenee jatkuvasti uusilla osilla, joten mahdollisille jatkotutkimuksille riittäisi kyllä itse teossarjastakin kirjallisuudentutkimukseen aineistoa. Teoksessa ja koko teossarjassa otetaan suhteellisen paljonkin kantaa yhteiskunnallisiin teemoihin, kuten ilmastonmuutokseen tai suvaitsevaisuuteen sekä pyritään opettamaan lapsille tunnetaitoja. Teosta tai teossarjan jotakin osaa olisikin kiinnostavaa tutkia jonkinlaisesta opetuksellisuuden näkökulmasta. Sekä teoksen absurdisissa huumorissa ja parodisissa puolessa keskiössä oli jossain määrin aikuisten hullunkurisuus, joten myös aikuisuuden representaatio onkin tutkimusaihe, johon löytyisi *Supermarsu*-kirjasarjasta paljon aineistoa.

6 LÄHTEET

Tutkimuskohde:

Noronen, Paula 2016. *Supermarsu ja lasten valtakunta* [=SM]. Helsinki: Tammi. [E-kirja]

Lähdekirjallisuus:

Berger, Arthur A. 1999. *An Anatomy of Humour*. New York: Routledge.

Critchley, Simon 2002. *On humour*. New York & London: Routledge.

Cross, Julie 2011. *Humor in Contemporary Junior Literature*. Childrens's literature and culture 73. New York: Routledge.

Dentith, Simon 2000. *Parody. The New Critical Idiom*. London & New York: Routledge.

Gummerus 2009. *Anarkistinen Supermarsu on valittu toistamiseen Finlandia Junior – palkintoehdokkaaksi*. <https://news.cision.com/fi/gummerus/r/anarkistinen-supermarsu-on-valittu-toistamiseen-finlandia-junior--palkintoehdokkaaksi,c456172> (9.2.2021).

Helmet 2021. *Lainatuimmat lastenkirjat 2020*.
https://www.helmet.fi/fi-FI/Lapset/Juttuja_kirjastoista/Lainatuimmat_lastenkirjat_2020 (9.2.2021).

Hietalahti, Jarno 2018. *Huumorin ja naurun filosofia*. Helsinki: Gaudeamus.

Kinnunen, Aarne 1972. Huumori. Markku Envall, Aarne Kinnunen & Yrjö Sepänmaa (toim.), *Estetiikan kenttä*. Helsinki: WSOY, 195–217.

Kinnunen, Aarne 1994. *Huumorin ja koomisen keskeneräinen kysymys*. Helsinki: WSOY.

Kivistö, Sari 2010. Satiiri kirjallisuuden lajina. Sari Kivistö (toim.), *Satiiri. Johdatus lajin historiaan ja teoriaan*. Palmenia-sarja. Helsinki: Gaudeamus, 234–242.

Knuuttila, Seppo 1992. *Kansanhuumorin mieli. Kaskut maailmankuvan aineksena*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 554. Helsinki: SKS.

Kuipers, Giseline 2015. *Good Humor, Bad Taste. A Sociology of the Joke*. Berlin & New York: De Gruyter Mouton.

Laakso, Maria 2014. *Nonsensesta parodiaan, ironiasta kielipeleihin. Monitasoinen huumori*

- ja kaksoisyleisön puhuttelu Kari Hotakaisen Lastenkirjassa, Ritvassa ja Satukirjassa.* Väitöskirja. Tampereen yliopisto.
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/94838/978-951-44-9347-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (9.2.2021).
- Laakso, Maria 2007. Vink, vink, silmäniskuja aikuislukijalle. Laura Karttunen & Maria Laakso (toim.), *Huumorin aiheita ja vaiheita kaunokirjallisuudessa*. Tampere: Tampereen yliopiston taideaineiden laitos, 107–120.
- Lypp, Maria 1995. The origin and function of laughter in children's literature. Maria Nikolajeva (toim.), *Aspects and Issues in the History of Children's Literature*. Contributions to the study of World literature number 60. Westport: Greenwood Publishing group, 183–189.
- McCallum, Robin 1999. Very Advanced Texts: Metafictions and Experimental Work. Peter Hunt (toim.), *Understanding Children's Literature*. London & New York: Routledge, 138–150.
- Morreall, John 2009. *Comic Relief. A Comprehensive Philosophy of Humor*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Morreall, John 1987. Funny Ha-Ha, Funny Strange, and Other Reactions to Incongruity. John Morreall (toim.), *The Philosophy of Laughter and Humor*. Albany: State University of New York Press, 188–207.
- Morreall, John 1983. *Taking Laughter Seriously*. New York: State University of New York.
- Pankakoski, Timo 2010. Absurdista utopiaan, Satiirin lähikäsitteitä. Sari Kivistö (toim.), *Satiiri. Johdatus lajin historiaan ja teoriaan*. Palmenia-sarja. Helsinki: Gaudeamus, 234–242.
- Pesonen, Jaana 2013. Xing, Sikuriina sekä Tatu ja Patu. Monimuotoinen monikulttuurisuus 2000-luvun lastenkirjoissa. Anna Rastas (toim.), *Kaikille lapsille – Lastenkirjallisuus liikkuvassa, monikulttuurisessa maailmassa*. Helsinki: SKS, 62–82.
- Rose, Margaret 1993. *Parody: Ancient, Modern and Postmodern*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Saarinen, Esa 1989. Absurdi huumori filosofiassa. Jaana Venkula (toim.), *Tieteen ilot*. Edistyksellisen tiedeliiton julkaisuja. Helsinki: Gummerus, 105–26.
- Tigges, Wim 1988. *An Anatomy of Literary Nonsense*. Amsterdam: Rodopi.
- Vuori, Ilona 2014. *Naurua naurun vuoksi? Yllätys, parodia ja absurdin huumorin keinot unkarilaisen L'art pour l'art -sketsiryhmän sanoituksissa*. Yleisen kirjallisuustieteen pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/96001> (21.3.2021).